

VERSLAG Hearing “Inclusieve stad” 27 januari 2022

Zaal: Het Predikheren Mechelen, zaal Mandela

Deelnemers: 19

Tijdstip: 09u00 - 17u00

Dagvoorzitter: Stijn Oosterlynck

Moderator: Els Vervloesem

Inhoud

Inhoud	1
Programma.....	2
Deelnemers	3
Bijlagen	3
Inleiding dagvoorzitter Stijn Oosterlynck.....	4
Presentatie Peter Raeymaeckers	7
Korte samenvatting	7
Notities	7
Presentatie Tamara Laevaert	10
Korte samenvatting	10
Notities	10
Presentatie Trees De Bruycker	12
Korte samenvatting	12
Notities	12
Gesprek.....	15
Vraag 1 - Wat is de opgave?.....	15
Vraag 2 - Welke rol kunnen steden opnemen?.....	15
Toelichting instrumentarium stadsvernieuwing (Stijn Oosterlynck)	15
Vraag 3 - welke hefbomen zijn nodig?	15
Vraag 4 - hoe brengen we dit in de praktijk.....	16
Synthese door Stijn Oosterlynck	17

Programma

09.00-09.30	Ontvangst
09.30-09.40	Welkom & programma
09.40-10.00	Inleiding – Stijn Oosterlynck, dagvoorzitter
10.00-10.20	Kennismaking (korte tour de table)
10.20-10.40	Presentatie 1 – Evaluatie – Peter Raeymaeckers
10.40-11.00	Presentatie 2 – Co-creatie – Tamara Laevaert
11.00-11.20	Presentatie 3 – Lokaal – Trees De Bruycker
11.20-11.40	> Pauze <
11.40-12.20	Collectief gesprek 1 – Wat is de opgave?
12.20-13.00	Collectief gesprek 2 – Welke rol kunnen steden opnemen?
13.00-13.30	>> Lunch <<<
13.30-13.40	Inleiding Vlaams instrumentarium stadsvernieuwing – Stijn Oosterlynck
13.40-14.50	Collectief gesprek 3 – Welke hefboomen zijn nodig?
14.50-15.10	> Pauze <
15.10-16.20	Collectief gesprek 4 – Welke governance is nodig?
16.20-16.30	Slotreflecties

Deelnemers

NAAM	ORGANISATIE
Stijn Oosterlynck	UAntwerpen
Els Vervloesem	freelance
Karl-Filip Coenegrachts	HAI/VUB
Julie Mabilde	Team Vlaamse Bouwmeester
Eva Forceville	
Filip De Rynck	expert
Liesl Vanautgaerden	Departement Omgeving
Gert Eraerts	Kabinetschef Bart Somers
Trees De Bruycker	Stad Gent
Peter Raeymaeckers	Uantwerpen
Tamara Laevaert	SAAMO Antwerpen
Sofie Schoeters	Stad Antwerpen
Charlotte Franckx	Stad Antwerpen
Luce Beeckmans	UGent
Ellen Lamberts	AG Vespa
Mark Verheirstraeten	Stad Gent
Evelien Deceur	Stad Gent
Isabel Devriendt	Stad Leuven
Marleen Goethals	Uantwerpen

Bijlagen

- Presentatie Peter Raeymaeckers
- Presentatie Tamara Laevaert
- Presentatie Trees De Bruycker
- Algemene presentatie+presentatie Stijn Oosterlynck

Inleiding dagvoorzitter Stijn Oosterlynck

De focus van deze hearing ligt op dienst- en hulpverlening, armoede en welzijn. Niet omdat we de hele kwestie van samenleven in diversiteit aan de kant willen schuiven, maar omdat onderliggend een goeie sociale infrastructuur en dienstverlening nodig is om goed samen te kunnen leven.

Stedenbeleid ontstaan als reactie op de electorale opkomst van extreemrechts. Jean-Luc Dehaene wou na de eerste zondag onmiddellijk investeren in die wijken. Het stedenbeleid was toen een territoriaal welzijnsbeleid, waarbij armoede aanpakken en sociale integratie bevorderen centraal stond. De sociale sector speelde een belangrijke rol.

Begin de jaren 2000 kwam een omslag:

- Van problemen naar kansen. Om subsidies te krijgen moest je niet langer sociale problemen aantonen (via kansarmoede-atlas) maar vertrekken vanuit sociaalruimtelijke opportuniteiten.
- Van sociale rol stedenbeleid naar ruimtelijke en stedenbouwkundige invalshoek. Sociale niet verdwenen, maar niet meer de hoofddoelstellingen, slechts één van de vele doelstellingen. De sociale sector haakt hier geleidelijk aan af.

Bij heel wat bureaus die werken rond stedenbeleid is er ondertussen wel wat expertise opgebouwd in participatie (en soms ook rond sociale uitsluiting), maar ze blijven toch hoofdzakelijk vertrekken vanuit ruimtelijke en stedenbouwkundige expertise. Meer recent zien we ook opnieuw samenwerkingen met sociale sector ontstaan (bv. CS Stuivenbergsite).

Stedenbeleid wilde neergang van de stad stuiten. Sinds 2000 is de demografische neergang gekanteld. Steden groeien terug, wat een internationale trend is en vooral te wijten is aan externe migratie, eerder dan specifiek aan het gevoerde stedenbeleid. Wel is de stad ook veel populairder geworden bij een deel van de middenklassen die in de 40-50 jaar na de oorlog de stad de rug had toegekeerd en dat heeft het Vlaams stedenbeleid wel ondersteund. Maar de gentrificatie heeft er niet voor gezorgd dat de concentratie van armoede in steden afneemt. De instroom van hogere inkomensgroepen compenseert niet de instroom van lagere inkomensgroepen.

De voorbije jaren vonden een aantal nieuwe sociaal-ruimtelijke concepten ingang die ingezet kunnen worden om de sociaal-demografische uitdagingen voor steden op te pakken: aankomstinfrastructuren, mensgerichte planning, tijdelijke ruimtegebruik en leefstraten, opkomst van woonexperimenten etc.

Een grondige evaluatie van de sociale impact van het Vlaamse stedenbeleid is nooit gemaakt, maar om toch een beeld te schetsen van hoe het vandaag met onze steden gesteld is op sociaal vlak brengen we wat cijfers bij elkaar.

Kansarmoede-index per type gemeente: vooral in de grootsteden en centrumsteden. (VRIND).

Inkomensarmoede naar herkomst (2011, geen recentere cijfers). Marokkaanse en Turkse burgers met migratie-achtergrond oververtegenwoordigd in quintiel 1 en 2 (laagste

inkomens). Zelfs burgers met Zuid-Europese migratie-achtergrond nog oververtegenwoordigd bij lage inkomens, wat toont hoe migratie over verschillende generaties heen doorwerkt op de sociaaleconomische positie van burgers. Burgers met Oost-Europese achtergrond doen het een stuk beter dan van Marokkaanse / Turkse afkomst, maar zij werken ook in andere sectoren (fruitteelt, bouw, etc) en zijn minder geconcentreerd in stedelijke en voormalig industriële gebieden.

Wie betaalt meer dan 30% aan wonen (en dus als arm beschouwd wordt): vooral in de grote steden geconcentreerd, maar stijgt ook wel in de kleinere steden.

Werkloosheidscijfers per stad: hoge werkloosheidscijfers in grote steden, maar er zijn ook een aantal kleinere steden die die grootstedelijke cijfers benaderen (Oostende).

Welke financiële basis voor steden om een beleid te gaan voeren? Dit is sterk afhankelijk van de belastingen die bewoners betalen en dus van het inkomen van bewoners. Ten opzichte van gemiddelde Vlaams Gewest: Brussels gewest veel lager (is echt gekelderd ten opzichte van verleden, was vroeger veel rijkere stad dan rest van België). Provincie en arrondissement Antwerpen een klein beetje lager dan Vlaams gemiddelde, maar als je dan kijkt naar Antwerpen: veel lager, komt in de buurt van Brussel. Grote verschillen met de rijke randgemeentes. In Gent zijn de randgemeentes ook rijker dan Gent zelf (al is Gent minder arm dan Antwerpen en zit het op Vlaams gemiddelde). Inkomensstructuur rond die steden heel ongelijk. M.a.w.: de steden moeten met de handen op de rug gebonden de sociale inclusie kwestie opnemen (hogere noden, maar minder middelen).

Steden zijn dus motor van de economie, maar zit dus wel complex in elkaar in relatie met de randgemeentes.

--

Het plan was om **Edwin Buitelaar** zijn vier perspectieven op de rechtvaardige stad (op basis van zijn recente boek) te laten presenteren, maar hij liet zich verontschuldigen. Dagvoorzitter Stijn Oosterlynck stelt de inzichten van Buitelaar voor.

Volgens Buitelaar wordt te weinig gediscussieerd over wat bedoeld wordt met rechtvaardigheid en sociale inclusie. Er zijn vele invullingen, maar die zijn niet altijd compatibel. Het kan gaan over verdeling van schaarse middelen, maar kan ook gaan over toekenning van rechten. Buitelaar detecteert vier perspectieven op de rechtvaardige stad.

1. De Welvarende Stad:

Rechtvaardigheid gaat om welvaart vergroten. Hoe doe je dat: vastgoedwaarde verhogen. Kijken naar hoeveel mensen bereid zijn om te betalen om in die stad te wonen. Hoe meer mensen bereid zijn om veel te betalen, hoe welvarender je stad. Welvaart als optelsom van individueel welbevinden.

Komt wat kritiek op: (1) strikt monetaire focus, m.a.w. enkel wat in geld uitgedrukt kan worden draagt bij tot welvaart, en (2) weinig aandacht voor verdelingskwestie: zolang de kosten kleiner zijn dan de welvaart, wordt er niet gekeken naar die verdeling. Het is te veel een kosten-baten analyse.

2. Egale Stad:

Focus op gelijke verdeling. Materiële invulling van die gelijkheid: geld, voorzieningen, ruimte,... . Er is een grote bezorgdheid over segregatie, als een aanfluiting van een gelijke verdeling van hulpmiddelen. Vraag is: op welk niveau moet je die gelijkheid gaan organiseren: wijk, stad, of arrondissement (rijke randgemeentes inclusief).

Kritiek: het perspectief van de egale stad gaat niet goed samen met selectiviteit en keuzes maken, zoals dat ook in stedenbeleid gebeurt. Andere vraag is ook: is gelijk verdelen wel voldoende, zeker als er maar beperkte middelen zijn?

3. Voorzienende Stad:

Ook focus op verdeling, niet vanuit het perspectief van gelijkheid, maar vanuit het perspectief dat er voldoende moet zijn voor iedereen. Er wordt een soort minimumnorm naar voor geschoven: iedereen heeft recht op bepaalde woonkwaliteit, op zoveel m² groen in de buurt, bereikbaarheid van jobs in de buurt, veilige leefomgeving. Dus verdeling niet zo gelijk mogelijk maar wel voldoende voor iedereen. Kritiek: wat als er niet voldoende middelen zijn voor iedereen?

4. Vrije Stad:

Focus op een aantal fundamentele vrijheden en rechten en niet op de materiële aspecten. Nadruk heel erg op negatieve regels (negatief gedrag elimineren). Positieve regels, die sturen op bepaald gewenst einddoel, zijn in die context te mijden, bv. beschermen van eigendom tegen sturing op specifiek einddoel.

Kritiek: moeilijk perspectief, onze steden staan daar ver vanaf. Weinig hedendaags beleid gaat in andere richting (veel positieve regels). Toevoeging Trees De Bruycker: vrije perspectief ook gelezen als 'kunnen zijn wie je bent' in context van groeiende diversiteit in onze steden.

Combinatie van perspectieven? Kan soms, maar lukt vaak niet. Sommige perspectieven staan op gespannen voet met elkaar. Deze zaken gaan niet samen:

- Welvarend en egaal: clustering (van bedrijven etc) om welvaart te verhogen vs ruimtelijke spreiding die nodig is voor egale stad;
- Welvarend en vrij: welvaart maximaliseren vergt vaak beknibbelen op individuele rechten en vrijheden (bv. heraanleg van stationsomgeving vraagt bv soms om onteigening);
- Egaal en vrij: beperking van individuele rechten noodzakelijk om gelijkheid te creëren.

Makkelijk combineerbaar: vrij en voorzienend.

Vraag Filip de Rynck: Ik heb nog wel wat moeilijkheden met het kiezen in die perspectieven, heb vooral een vraag over: wat zijn achterliggende voorwaarden om die perspectieven te realiseren aangaande relatie overheid-markt. Bv. rond het woonvraagstuk.

Presentatie Peter Raeymaeckers

Korte samenvatting

Peter zal in zijn presentatie stilstaan bij de concrete krachtlijnen voor een toegankelijke hulp- en dienstverlening in de stad, waarbij hij zal ingaan op het belang van:

- 1. Netwerken en governance*
- 2. Proactief werken (GBO)*
- 3. Generalistische en outreachend praktijk*
- 4. Informaliteit in basisvoorzieningen (opbouwwerk, maar ook op plekken zoals bibliotheken en openbare ruimte)*
- 5. Ruimte voor politiserende praktijk vanuit coalities van middenveldorganisaties (met een link naar de presentatie van Tamara)*

Notities

De kernbegrippen in de presentatie zijn onderbescherming en toegankelijkheid. Onderbescherming verwijst naar situaties waarbij burgers hun rechten niet gerealiseerd zijn. Er is een minimale definitie (recht op financiële bijstand / leefloon), maar ook maximale definitie (grondrechten). Die laatste definitie staat centraal in presentatie. Onderbescherming doet zich voor wanneer grondrechten van mensen niet gerealiseerd worden. Toegankelijkheid wordt bekeken vanuit een grondrechtenperspectief: geen eigenschap maar permanente opdracht, want wijken en doelgroepen veranderen continu.

Diagnose van enige tijd geleden is dat er heel veel aanbod is, heel veel actoren actief zijn op het terrein, maar we toch nog steeds merken dat het niet goed gaat, dat toegankelijkheid zeker vanuit maximaal perspectief niet bereikt wordt, de dienst- en hulpverlening te versnipperd gebeurd en te weinig oplevert.

Ondertussen zijn er wel veel innovatieve praktijken uitgebouwd. De hulp- en dienstverlening verloopt meer geïntegreerd, onder meer met 'one stop shops'. Dat zijn initiatieven die gericht zijn op het integreren van inspanningen van verschillende actoren en dienstverleners die actief zijn op het terrein. In Vlaanderen zien we daar vele initiatieven rond.

Belangrijker dan te spreken over geïntegreerde dienstverlening is te kijken hoe die zich moet organiseren:

Proactief werken

Heel wat dienstverlening wordt vraag- en persoongericht georganiseerd: men wacht tot de persoon in kwestie zicht tot de organisatie wendt, dat die zijn probleem kan formuleren, dat hij er een gerichte vraag van kan maken. We zien in heel wat steden een verschuiving naar proactief handelen, waar sociaal werkers en organisaties burgers opzoeken om hulp aan te bieden. Het initiatief verschuift dus van de burger naar het bestuur en sociale organisaties. Dat houdt een andere kijk op verantwoordelijkheid in en vergt een heel andere organisatie

van de dienst- en hulpverlening. B.v. sociaal werker doet steekproef in databank van wie rechten heeft op leefloon en gaat dan op huisbezoek bij die mensen. In een gesprek wordt verkend of die persoon alle rechten die hij heeft opneemt. Normaal gezien zou een leefloon ook recht moeten geven op allerlei andere rechten, is daar gebruik van gemaakt? Mensen voelen zich daar concreet mee geholpen. Proactief rechten verkennen en realiseren werkt drempelverlagend en kan burgers empoweren.

Generalistisch werken

Generalistisch werken houdt in een breed perspectief creëren op cliënten en gezinnen en aandacht hebben voor waar cliënten mee worstelen op verschillend levensdomeinen. Het vereist bovendien schakelen en onderhandelen met andere diensten, wat meer is dan zomaar doorverwijzen en meegaan naar andere diensten om die rechten te realiseren. In Antwerpen heb je bv. de wijkteams die zicht proberen te krijgen op de verschillende levensdomeinen waar burgers mee worstelen en meegaan naar die andere diensten.

Outreaching handelen

Outreaching handelen start vanuit de idee dat hulp- en dienstverleners niet moeten wachten tot mensen langskomen met een probleem, maar mensen moeten aanspreken in hun eigen context (huis, of bib, of publieke ruimte, buurtplekken,...). Dit is gericht op hulpbehoevende maar niet gekende burgers.

Informaliteit: plekken van verbinding

Dit principe is gericht op het realiseren van een open onthaal, waar men kan binnenwandelen wanneer men wil en op eigen voorwaarden kan zijn. Gewoon binnenwandelen, iets drinken en niet praten, kan ook. Het doel is toegankelijkheid te realiseren op de eigen voorwaarden van de persoon in kwestie en verder te gaan op wat mensen willen en hun ondersteunen in hun ambities.

Beleidspraktijk

Tot slot, moet er ruimte gelaten worden voor middenveldorganisaties om ook eigen initiatief te nemen en kritisch te zijn, ook voor het gevoerde beleid.

De hierboven opgesomde principes zijn op zich niet nieuw, waar zit dan het innovatieve? In het combineren van verschillende krachtlijnen. Dat gebeurt in het GBO - Geïntegreerd Breed Onthaal. Daar zijn wel heel wat problemen mee (governance, te korte termijn,...) maar als principe is het wel interessant. Een ander concept is dat van 'De Stek' waarbij men eerst inzet op informele plekken waar hulpverleners nabij zijn maar in eerste instantie niet teveel proberen in te grijpen.

Belangrijkste uitdaging: hoe krijgen we die krachtlijnen naar de lokale context? Daarbij moeten lokale besturen ruimte krijgen voor eigen keuzes. Het Vlaams stedelijk beleid kan hier een rol spelen.

Stap 1 : Start de omgevingsanalyse vanuit de rechtenbenadering, vanuit onderbescherming: in kaart brengen waar de rechten nog niet benut zijn en waar mensen mee worstelen

Stap 2: werken aan netwerken en governance. Verschil en conflicten een platform geven.

Stap 3: ontwikkelen van praktijken vanuit evidence-based perspectief.

Praktijken worden vaak gefinancierd en dan losgelaten. Van bij de start inzetten op evaluatie: wat zijn de werkzame principes van de praktijk en hoe past de praktijk zich aan wijzigende en complexe doelgroepen? Maar lokale besturen hebben hiervoor niet altijd de expertise in huis (consultatie van burgers, kwetsbare doelgroepen). Ook aandacht hebben voor bestuurskracht, want we kunnen niet alles verwachten van een lokaal bestuur. Meten is niet altijd weten. Ook kwalitatieve data vanuit leefwereld burgers.

Presentatie Tamara Laevaert

Korte samenvatting

Focus op: Hoe brengen we diverse partijen samen, en welke nieuwe concepten rond co-creatie kunnen we hiervoor inzetten?

1. SAAMO
2. APSMO, een Antwerpse coalitie
3. Staten-generaal lokaal sociaal beleid
4. Wat leren we hieruit?
5. Terug naar de vraag...

Praktijkvoorbeeld / link met stadsvernieuwing: Stuivenberg

Notities

SAAMO Antwerpen werkt rond twee krachtlijnen: armoede en racisme en discriminatie. Ze hebben 10 projecten, 5 buurtwerken, 90 medewerkers.

APSMO is het Antwerps Platform sociale middenveldorganisaties. APSMO verbindt gelijkgezinde non-profits. Vanuit het verbinden van expertise en krachten probeert men te politiseren. De focus van APSMO is het welzijn van mensen in kwetsbare posities. Ze brengen kennis samen, maken analyse, doen aan beleidsbeïnvloeding. Ze organiseerden de Staten-generaal van lokaal sociaal beleid.

Verwerkt tot 5 krachtlijnen en 4 werven

Wat hebben we geleerd:

- Lokaal sociaal beleid kan participatief opgebouwd worden
- Niet moeilijk om 500 mensen samen te krijgen: veel bereidheid om mensen mee te laten bouwen aan sociaal beleid
- Gedragenheid over de rode draden en prioriteiten. Maar een vraag: is die gedragenheid er ook over verschillende beleidsdomeinen (en legislaturen) heen?
- Diversiteit vergt blijvende inzet en aandacht, ook dit soort fora moet een afspiegeling van je samenleving zijn
- Zelfinitiatief en het informele middenveld (schaduwkant sociaal werk) moet gehoord en erkend worden zonder hun rol te formaliseren
- Participatief werken: mensen in kwetsbare positie worden weinig betrokken in opmaak beleid, want vergt veel tijd en energie, of soms nep-participatie.
- Belang van duidelijke verwachtingen en snelheden: wat doen we met de resultaten erna? Ook politiek gevoelige thema's kunnen benoemen.
- Belang van samen successen voeren. Geeft moed om samen door te gaan.

Conclusies:

- Waarom actoren verbinden? Is een middel, doelstellingen vooraf formuleren
- Wie zijn de actoren? Mensen in kwetsbare positie, sociaal middenveld...
- Kijken naar wie de actoren al verbindt: wie zet in op verbindingen, welke verbindingen missen we, wat kunnen actoren voor elkaar betekenen en wie brengt alle actoren samen?
- Focus op lokaal sociaal beleid, maar kan ook met ander beleid en andere doelstellingen. Bv stadsontwikkeling Stuivenbergsite.

Stuivenbergsite is een voorbeeld van participatief werken in stadsvernieuwing. Herbestemmingsonderzoek door Stramien, input van ook sociale actoren, dan aanstelling ontwerpteam (via Open Oproep Vlaams Bouwmeester). SAAMO mee in de jury. Dit toont de stijgende aandacht voor een buurtgerichte aanpak en de impact van stadsvernieuwing op kwetsbare burgers.

Presentatie Trees De Bruycker

Korte samenvatting

Focus op: geleerde lessen in Gent, vanuit de Dienst Lokaal Sociaal Beleid

Observaties:

- *Toenemende complexiteit*
- *Wie bereiken we niet?*
- *Opdracht voor stad: eenvoud + maatwerk*
- *Sociaal gedifferentieerde co-creatie als norm?*
- *Vormgeving toegankelijker maken*
- *Stedenbeleid > aandachtspunten*

Notities

Hoe samenwerken als stad met middenveld: gelijkaardige aandachtspunten als in vorige presentaties.

Belangrijke context is de toenemende complexiteit van de leefwerelden in steden. Diversiteit aan leefwerelden, netwerken en community's in de stad is steeds minder te vatten in eenvoudige concepten of levensdomeinen of buurten. Bovendien zien we een steeds grotere groep in Gent in overlevingsmodus gaan. Wat vaak onderschat wordt is de grote impact van digitale evoluties op de leefwereld van mensen. Wicked issues, die moeilijk zijn om vat op te krijgen, worden standaard. Zoveel evenementen en dynamieken spelen op elkaar in, geen eenvoudige oplossingen.

Wat krijg je dan: een laag vertrouwen van burgers in het stadsbestuur, met communicatie die slechts voor de helft van de stadsbewoners begrijpbaar is. Dit is een zeer groot probleem om effectief te kunnen ingrijpen op sociale problemen in de stad.

Inclusieve stad: wie hebben we (niet) mee?

Wie / wat is de stad?

- Mensen behoren niet meer tot één duidelijke groep
- Onzichtbare stad: mensen zonder wettig verblijf (naar schatting 4000 tot 5000 bewoners in Gent), maar ook mensen die in de stad komen werken of winkelen en erbuiten wonen maar wel een grote impact op beleidskeuzes hebben (bv. rond (auto)mobiliteit).

- Veel nieuwe vormen van ontmoeten en verenigen waar we als stad niet op georganiseerd zijn. We vinden het moeilijker in interactie te gaan met minder georganiseerde groepen en minder hiërarchische structuren.
- 20ste eeuwse gordel als nieuw aandachtspunt. De sociale problematieken deinen naar daar uit, maar daar is ook nog ruimte om te ontwikkelen. Er leven wel andere verwachtingen bij een inwoner van Drongen versus Brugse poort over hoe ze hun stad of hun buurt zien evolueren.

Wie voert het debat:

- Inspraaktrajecten: kwetsbare mensen komen moeilijker aan bod, oefeningen vaak ook op abstract niveau dus zelfs als ze deelnemen kunnen ze moeilijker hun stem laten horen
- Middenveldparlement als concept naar voor geschoven, manier waarop stad en middenveld elkaar kunnen vinden. Maar wie zet je daar dan, welk engagement vraag / verwacht je, wat met informelere organisaties,...

Welke problematieken proberen wij aan te pakken: uitsluiting als centrale focus.

- Veel meer inzetten op risico-analyse: wie loopt het risico om in een bepaald project over het hoofd gezien te worden, wie gaat hier potentieel geen gebruik van maken?
- Analyse van het bereik: wie bereiken we en hoe bereiken we hen? Heeft men iets aan wat wordt aangeboden? Hoe mensen meekrijgen in bedenken en ontwerpen, maar ook erna: hoe beleven mensen het, hoe bijsturen of finetunen. We zetten hiervoor in op gebruikersonderzoek.
- Discriminatie en uitsluiting als gedeelde verantwoordelijkheid definiëren. Het is het probleem van de hele samenleving, niet enkel van individuen of de overheid.

Hoe bouw je dan een stedenbeleid van de inclusieve stad?
Als stad veel meer op eenvoud inzetten, in combinatie met maatwerk.

Vraag naar transparantie op verschillende niveaus. We moeten burgers meer zicht geven op de inzet van middelen, niet teveel regeltjes, maar toegankelijke hulp- en dienstverlening.

3 lijnen om daarmee aan de slag te gaan:

- Vereenvoudigen, automatiseren en harmoniseren in plaats van bijbouwen / bijkomende oplossingen voor specifieke doelgroepen die niet bereikt worden te voorzien. Niet voor elk probleem dat zich aandient iets extra bijzetten. Inzetten op één plek waar mensen kunnen komen.
- Laagdrempelige plekken die als aanspreekpunten voor burgers functioneren.
- Regelluwe zones

Co-creatie moet fundamentele pijler worden, want het stadsbestuur kan niet alles alleen oplossen. Maar die co-creatie zal sociaal gedifferentieerd moeten zijn (zie verder).

Twee niveaus:

- Veel meer vanuit ervaringskennis van mensen vertrekken, bv via proceswandelingen.
- Op niveau middenveld en organisaties: veel meer samen gaan doen.

Vormgeving toegankelijk maken:

- Digitale kloof
- Communicatie radicaal vereenvoudigen
- Gebouwen en publieke ruimte: mensgericht plannen, vanuit noden en praktijken van mensen

Aandachtspunten voor stedenbeleid:

- Veel van de benoemde zaken zijn trage processen: heldere strategie nodig, en manieren om sociale impact in kaart te brengen
- Mentale ruimte onderbelicht in stedenbeleid. Waar hebben mensen ruimte voor in hun hoofd? Dit is vaak zeer beperkt, bijvoorbeeld omwille van een prangende woonproblematiek. Ook in dat opzicht is de wooncrisis een groot risico, omdat het mensen de mentale ruimte afneemt om mee te denken over de stad.
- Wijk als relevante schaal maar de grenzen worden vager
- Investeren in de kracht van steden vanuit hun voortrekkersrol in het omgaan met complexiteit in de maatschappij.

Gesprek

De discussies over de hoofdvragen werd gestructureerd aan de hand van telkens een reeks sleutelvragen (zie lijst hieronder). Op basis van deze sleutelvragen werden een aantal discussierondes gevoerd met alle aanwezigen.

Vraag 1 - Wat is de opgave?

Wat zijn volgens jullie de belangrijkste uitdagingen m.b.t. de inclusieve/rechtvaardige stad?

Wat is prioritair? Wat zijn de belangrijkste maatschappelijke urgenties?

- *thematisch: publieke ruimte, wonen, toegang tot werk, ...*
- *doelgroepen: sociaal-economische groepen, kinderen, migranten, vrouwen, ...*
- *werkwijze: participatie, co-creatie, sociaal-ruimtelijk onderzoek, ...*

Vraag 2 - Welke rol kunnen steden opnemen?

- *Waar zien jullie concrete opgaven m.b.t. de inclusieve/rechtvaardige stad? Op welke dynamieken, kansen, noden zou het Stedenbeleid kunnen/moeten aanhaken?*
- *Wie mist er nog aan de tafel? Welke partijen zijn nodig, en worden momenteel nog (te) weinig betrokken?*
- *Welke rol kunnen steden wel/niet opnemen?*

Toelichting instrumentarium stadsvernieuwing (Stijn Oosterlynck)

Aanvullend: Het sociaal-ruimtelijke zit er altijd al in, maar hoe stem je die ruimtelijke en sociale visie en dimensies op elkaar af?

De criteria rond duurzaamheid zijn vaak heel hard, een soort ondergrens die juridisch verankerd is. Wat dan met andere opgaven, zoals de sociale, die niet zo meetbaar zijn en juridisch niet of minder verankerd zijn?

Vraag 3 - welke hefboomen zijn nodig?

Wanneer kan het Vlaams Stedenbeleid aanvullend zijn op lokaal beleid?

Benoem een concreet voorbeeld vanuit jouw eigen ervaring, waarbij een hefboom vanuit de stedelijke context helpend was.

Vraag 4 - hoe brengen we dit in de praktijk

1. *Wie kan welke rol spelen bij stedelijke vernieuwing?*

- *Wie kan initiatief nemen? Wie mag er projecten op de agenda zetten?*
- *Wie neemt de leiding op?*
- *Moet je bepaalde groepen een meer zichtbare positie geven (bv. middenveldorganisaties)?*
- *Wat is de positie van doelgroeporganisaties van kwetsbare burgers?*
- *Wie beslist er over een project (de politiek of ook burgers)?*
- *Politici, ambtenaren, middenveld, burgers, Vlaamse overheid, studie bureau's,...).*

2. *Hoe betrek je de mensen waarover het gaat?*

- *Welke randvoorwaarden?*
- *Welke werkwijzen?*
- *Hebben ondernemers een rol te spelen?*
- *Welke rol is er voor Vlaamse organisaties (VDAB, Agentschap Inburgering en Integratie, ...)?*

3. *De rechtvaardige stad is aanwezig in elk beleidsdomein, op welke manier staat verkokering een geïntegreerde aanpak in de weg?*

Synthese door Stijn Oosterlynck

- Sociale en ruimtelijke zijn andere sectoren, al is er recent meer toenadering, maar verdere inzet hierop is noodzakelijk. Ruimtelijke focus wordt wel herbevestigd als datgene wat het instrument coherentie geeft.
- Het sociale kan verankerd worden in sociale criteria (bv. rond sociale grondrechten en bijdrage van stedelijke vernieuwing daaraan), maar ook in de procesvoorwaarden (bv. betrokkenheid van sociale organisaties, diensten en burgers met sociale noden in opmaken van opgave, ontwikkelen van visie en project, de uitvoering ervan en het beheer na afloop van projecten).
- De sociale sector werkt vaak met doelgroepen, terwijl dit instrument niet doelgroepgericht is, maar alle groepen die op een bepaalde ruimte betrokken zijn wil betrekken en segregatie wil tegengaan. Hier is ruimte voor een wederzijds leerproces tussen sociale en ruimtelijke sector.
- Inzetten op de voorzienende stad via de verankering van sociale dienstverlening en sociale organisaties, het belang van toegankelijke publieke ruimte, van laagdrempelige plaatsen voor informele ontmoeting is waar de sociale en ruimtelijke agenda elkaar ontmoeten.
- Wonen en de woonomgeving is een essentiële schaal voor interventie. Dat is de schaal waarop mensen zich al dan niet thuis voelen en vertrouwen in de samenleving verwerven, zeker nu de digitalisering aan sneltempo ingang vindt in de samenleving.
- De verwevenheid van armoede en uitsluiting en de groeiende etnisch-culturele diversiteit in de stedelijke samenleving leidt tot een complexere opgave wat sociale inclusie betreft.
- De betrokkenheid van sociale organisaties, diensten en doelgroepen noopt tot aanpassing van architectuur van stadsvernieuwingsoproepen. Beter documenteren wie wanneer betrokken is, sociale en ruimtelijke diensten en organisaties samen opgave laten schrijven, nadenken over wie betrokken is bij beheer nadien, Ook nadenken over hoe inzichten uit projecten gedeeld kunnen worden met bredere community is essentieel.